

**Eerste aanbevelingen
van het
Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten
o.l.v. Emile Roemer**

11 juni 2020

Eerste aanbevelingen van het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten

Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten

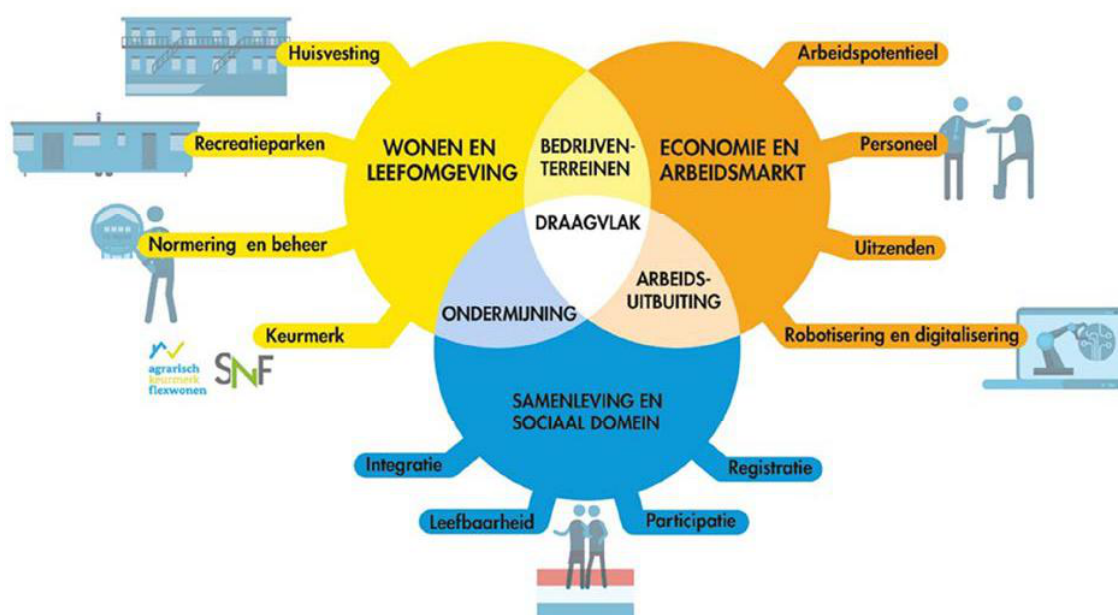
Het kabinet heeft het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten onder aanvoering van Emile Roemer ingesteld om voorstellen te doen om de werk- en leefomstandigheden van arbeidsmigranten te verbeteren. Doel is dat het risico op coronabesmetting voor arbeidsmigranten op de korte termijn afneemt en dat de positie van arbeidsmigranten in Nederland op de langere termijn ook wordt versterkt. Daarom stimuleert het Aanjaagteam de samenwerking tussen betrokken partijen in Nederland en de buurlanden, vooral op regionaal, lokaal en sectoraal niveau, om wetsnaleving inclusief de coronamaatregelen te bevorderen bij werkgevers en detacherings- en uitzendbureaus die werken met arbeidsmigranten. Het Aanjaagteam bestaat uit medewerkers van verschillende ministeries, de Inspectie SZW, de veiligheidsregio's en het Openbaar Ministerie. Het Aanjaagteam spreekt iedere twee weken met een begeleidingsgroep die samen is gesteld uit vertegenwoordigers van sociale partners en de VNG. Van de inbreng van werkgeversorganisaties, vakbonden en de VNG is gebruik gemaakt bij het opstellen van de aanbevelingen, evenals van het Corona-veiligheidsprotocol arbeidsmigranten (concept) dat door sociale partners is opgesteld. Het Aanjaagteam heeft zich onder meer tijdens regionale bijeenkomsten laten informeren over de werk-, woon- en reisomstandigheden van arbeidsmigranten. De komende tijd zullen meer van dergelijke bijeenkomsten worden georganiseerd en zullen hoorgesprekken plaatsvinden met onder meer arbeidsmigranten, sociale partners, gemeenten, toezichthouders en belangengroepen.

De aanbevelingen van het Aanjaagteam zijn gericht aan het kabinet. Gegeven de vele partijen die betrokken zijn bij de vraagstukken rondom arbeidsmigranten, is per aanbeveling aangegeven welke partij verantwoordelijk zou moeten zijn voor de implementatie onder de noemer van 'beoogd eigenaar' van de aanbeveling.

Arbeidsmigranten in een kwetsbare positie

In Nederland werken meer dan 400.000 arbeidsmigranten uit de Europese Unie die bijdragen aan de Nederlandse economie, vooral in sectoren zoals distributie, land- en tuinbouw, bouw, schoonmaak en vleesverwerkende industrie. Veel bedrijven zijn (deels) afhankelijk van arbeidsmigranten. Ook in economisch lastige tijden verandert dat niet. De recente uitbraken van het coronavirus, onder meer bij verschillende slachterijen, laten opnieuw de kwetsbare positie zien van arbeidsmigranten in Nederland. Zij werken, wonen en reizen dicht op elkaar en werken soms op verschillende locaties en zijn daarmee extra kwetsbaar voor besmetting met het virus. Daarnaast werken arbeidsmigranten vaak tegen minimale arbeidsvoorwaarden (zo'n 70 tot 80% werkt voor een uurloon lager dan 15 euro) en zij wonen in veel gevallen in door de werkgever, vaak het uitzendbureau, beschikbaar gestelde huisvesting met veel mensen dicht op elkaar, met een geregeld wisselende samenstelling, met weinig privacy en geen mogelijkheden om afstand te houden tot elkaar. Net als iedere andere werkende zouden arbeidsmigranten echter tegen goede arbeidsvoorwaarden en onder goede arbeidsomstandigheden in Nederland moeten kunnen werken. Arbeidsmigranten in Nederland zijn meestal niet in dienst bij de bedrijven waar ze werken. Vaker is een uitzendbureau, ook wel de tussenpersoon, hun werkgever. Het bedrijf waar de arbeidsmigranten dan daadwerkelijk het werk verrichten wordt de inlener of de opdrachtgever genoemd. Het is primair de verantwoordelijkheid van inleners en uitzendbureaus om ervoor te zorgen dat hun personeel goed wordt behandeld. De gezondheid van arbeidsmigranten is van groot belang: uiteraard voor het welzijn van de arbeidsmigrant zelf, voor de samenleving om te voorkomen dat er nieuwe besmettingshaarden ontstaan en omdat de arbeidsmigranten een onmisbare bijdrage leveren aan sectoren, zoals de voedselvoorziening, de bouw en de logistiek. Ook in deze sectoren is het risico van een uitbraak van het coronavirus reëel.

De problematiek rond de bescherming van arbeidsmigranten is complex, heeft veel verschillende aspecten, ook grensoverschrijdende (bijv. werken in Nederland en wonen in Duitsland), en daardoor zijn er ook veel verschillende partijen bij betrokken. Onderstaande 'spin' is door de provincie Noord-Brabant opgesteld en geeft goed weer welke onderwerpen met de problematiek rond de bescherming van arbeidsmigranten verbonden zijn.

Verantwoordelijkheid inleners en uitzendbureaus

Het is de verantwoordelijkheid van zowel de inlener als het uitzendbureau dat arbeidsmigranten onder goede arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden kunnen werken. Zij dragen samen, als keten, verantwoordelijkheid om dit goed te regelen. Doordat huisvesting en vervoer vaak door het uitzendbureau worden geregeld, is het uitzendbureau ook verantwoordelijk voor de huisvesting en het vervoer van arbeidsmigranten en dient het uitzendbureau ervoor te zorgen dat aan de RIVM-richtlijnen wordt voldaan om de kans op besmetting met het coronavirus te beperken. Tegelijkertijd mogen we ervan uit gaan dat ook de inlener zich wil verzekeren van veilige woon- en reisomstandigheden voor de mensen die in zijn bedrijf werken. Vanzelfsprekend rust er ook een verantwoordelijkheid op de arbeidsmigrant zelf. Zeker in tijden van virusuitbraken mag verwacht worden dat hij/zij de RIVM-richtlijnen zo goed mogelijk in acht neemt.

Keerzijde van het feit dat huisvesting en vervoer vaak worden geregeld door het uitzendbureau, is dat arbeidsmigranten voor hun werk, huisvesting, vervoer en zorgverzekering afhankelijk zijn van één en dezelfde instantie. De afhankelijkheid leidt ertoe dat verlies van werk ook verlies van huisvesting en de zorgverzekering kan betekenen, en dat huisvesters arbeidsmigranten boetes op kunnen leggen voor kleine zaken. Deze afhankelijkheidsrelatie maakt mensen zeer kwetsbaar, omdat arbeidsmigranten zich vanwege de taalbarrière moeilijk zelf kunnen redden in het 'vreemde' Nederland. Gedurende de coronacrisis komen meermaals verhalen op tafel dat mensen in daklozencentra terecht komen of over straat zwerven.

Het Aanjaagteam heeft de afgelopen tijd veel voorbeelden gezien van goed werkgeverschap, waarbij inleners en uitzendbureaus hun verantwoordelijkheid hebben genomen en, met steun van onder meer gemeenten en sociale partners, creatieve alternatieven hebben gevonden om de kans op besmetting tijdens werken, wonen en reizen te beperken. Het Aanjaagteam roept op om deze goede voorbeelden te delen en heeft sommige hiervan verwerkt in zijn aanbevelingen. Dit laat onverlet dat het Aanjaagteam ook kennis heeft genomen van veel slechte voorbeelden, waar deze aanbevelingen op zijn gericht.

Hieronder worden verschillende aspecten van de problematiek belicht. Het Aanjaagteam adviseert het kabinet om op korte termijn een aantal maatregelen te treffen om snel de situatie van arbeidsmigranten te verbeteren. Dit zijn volgens het Aanjaagteam minimale voorwaarden om besmettingen bij bedrijven waar veel arbeidsmigranten werken, zoals slachthuizen, de bouw, distributiecentra en in de land- en tuinbouw, te beperken. Deze maatregelen kan het kabinet deels

zelf treffen, maar deels vraagt dat ook actie van betrokken partijen zoals medeoverheden, werkgevers en uitzendbureaus. Bij iedere aanbeveling zal worden aangegeven wie er volgens het Aanjaagteam primair zorg voor moet dragen dat aan de aanbeveling opvolging wordt gegeven. Het Aanjaagteam wil de komende tijd de betrokken partijen bij elkaar brengen. Daarnaast beschrijft het Aanjaagteam hieronder een eerste agendering van de problematiek op de lange termijn, om richting te geven voor een meer structurele oplossing. In een tweede advies zullen deze suggesties verder uitgewerkt worden.

De volgende onderwerpen komen aan bod:

- 1) Registratie
- 2) Wonen
- 3) Vervoer
- 4) Werken
- 5) Zorgverzekering
- 6) Samenwerking toezichthouders/handhavinginstanties
- 7) Informatievoorziening

1) Registratie

Wanneer er onder arbeidsmigranten een uitbraak van het coronavirus plaatsvindt, is het voor het tegengaan van verdere verspreiding van het virus van cruciaal belang dat snel bekend wordt wie er mogelijk aan het virus zijn blootgesteld om direct de juiste (quarantaine)maatregelen te treffen, testen uit te voeren en het bron- en contactonderzoek te beginnen. Daarvoor is het belangrijk dat iedereen is geregistreerd om te kunnen weten waar hij/zij woont. Een complete en actuele registratie van arbeidsmigranten is nodig om bij een uitbraak van het coronavirus snel grip op de situatie te krijgen.

Aanbeveling korte termijn aan Rijksoverheid

1.1 *Beoogd eigenaar: JenV in afstemming met BZK/SZW*

Neem in de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, een daarop gebaseerde regeling of een soortgelijke wet de verplichting voor inleners en uitzendbureaus op direct de beschikking te hebben over het BSN-nummer, woonadres en telefoonnummer of e-mailadres van de arbeidsmigranten die voor de inlener/het detachings- of het uitzendbureau werken. Dit is extra relevant indien de arbeidsmigrant in Nederland werkt en in het buitenland woont. Indien sprake is van huisvesting op een recreatiepark of een andere vorm van meer massale huisvesting, dient de huisvester direct inzicht te kunnen geven welke personen gebruik maken van de huisvesting inclusief specificatie van gebouwnummer of stacaravannummer. Dit geldt ongeacht de duur van het verblijf, dus ook wanneer een arbeidsmigrant slechts voor een paar maanden in Nederland verwacht te blijven.

Bij normale bedrijfsvoering zullen de inlener en het uitzendbureau deze gegevens altijd actueel hebben om goed te kunnen inroosteren, te kunnen factureren en de loonheffingen en sociale zekerheidspremies te kunnen afdragen. De huisvester zal de beschikking hebben op het niveau van locatie en gebouwnummer. Het niet beschikbaar hebben van deze gegevens kan een indicatie zijn van tekortschietende bedrijfsvoering of verdere tekortkomingen en zou moeten worden doorgegeven aan toezichthouders en de Belastingdienst voor verdergaand gericht toezicht. Dit kan in de verbanden van de Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIECs) worden opgepakt.

Richting voor structurele oplossingen

1.2 *Beoogd eigenaar: SZW en JenV*

Onderzoek hoe het een uitzendbureau onmogelijk kan worden gemaakt in Nederland actief te zijn, wanneer gebleken is dat het uitzendbureau systematisch onoorbare praktijken heeft uitgeoefend. Zie ook aanbeveling 4.8 voor de aanpak van malafide bestuurders van uitzendbureaus.

1.3 *Beoogd eigenaar: BZK en gemeenten*

Maak met inachtneming van relevante Europese regels werk van een complete en actuele registratie van arbeidsmigranten in de Basis Registratie Personen (BRP), zodat de arbeidsmigrant achterhaalbaar en traceerbaar is en leg de verplichting daartoe vast in de

gemeentelijke woonverordening. Creëer bovendien prikkels voor werkgevers om arbeidsmigranten zich goed te laten registreren.

De Registratie Niet-Ingezetenen (RNI) schiet op dit moment tekort voor een afdoende registratie van arbeidsmigranten, omdat daar geen actueel Nederlands verblijfadres in is opgenomen (enkel een formeel woonadres in het buitenland). Probleem daarbij is dat EU-regelgeving verhindert dat iemand verplicht kan worden zich te registreren indien iemand korter dan drie maanden verblijft. Er zijn evenwel goede voorbeelden van actieve gemeenten die inleners en uitzendbureaus actief benaderen om arbeidsmigranten in de BRP te registreren en daarmee zicht hebben op de arbeidsmigrantenpopulatie zoals op alle inwoners van de gemeente.

2) *Wonen*

De kwaliteit van huisvesting van arbeidsmigranten is vaak ondermaats. Ook bestaat er een tekort aan kwalitatief goede en beschikbare huisvesting voor arbeidsmigranten. Er wordt geschat dat slechts 25% van de woningen voor arbeidsmigranten gecertificeerd is door de Stichting Normering Flexwonen (SNF), naast het Agrarisch Keurmerk Flexwonen (AKF) de standaard in deze sector. Als arbeidsmigranten te dicht op elkaar wonen, is de kans op besmetting met en verspreiding van het coronavirus levensgroot. Daarbij speelt ook dat de samenstelling van de groep die één woning deelt, voortdurend aan verandering onderhevig is.

Betere spreiding van arbeidsmigranten vraagt om veel meer beschikbare woningen van goede kwaliteit terwijl er al sprake is van een woningtekort in Nederland. Het is verstandig om een inventarisatie te maken van de beschikbaarheid van en de behoefte naar woningen. Uitgangspunt daarbij moet zijn dat elke arbeidsmigrant uiteindelijk één eigen slaapkamer heeft (behoudens personen met een affectieve relatie). Gezien de huidige krapte op de huisvestingsmarkt zal het niet mogelijk zijn dat op korte termijn voor alle arbeidsmigranten te realiseren. Daarom is een eerste stap dat er maximaal twee arbeidsmigranten gebruikmaken van één slaapkamer waarbij het vereiste van anderhalve meter afstand in acht wordt genomen.

Bij inleners met een hogere kans op coronabesmetting zou de norm van één arbeidsmigrant per slaapkamer al op korte termijn gerealiseerd moeten worden, om het risico op verdere besmettingen te verkleinen. Dat daarbij tijdelijk alternatieven moeten worden aangeboord, zoals huisvesting in hotels of voor huisvesting gereed gemaakte kantoorgebouwen, is evident. Daarbij mag echter niet getornd worden aan de (minimum)normen voor kwaliteit van huisvesting.

Aanbevelingen korte termijn aan inleners en uitzendbureaus

2.1 *Beoogd eigenaar: inleners en uitzendbureaus*

Volg de richtlijnen van de Rijksoverheid en het RIVM (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19>).

2.2 *Beoogd eigenaar: uitzendbureaus*

Uitzendbureaus die arbeidsmigranten laten werken in bedrijven met een hoog risico op coronabesmetting zoals vleesverwerkende bedrijven, dienen arbeidsmigranten per persoon één slaapkamer beschikbaar te stellen, tenzij sprake is van individuen met een affectieve relatie.

2.3 *Beoogd eigenaar: uitzendbureaus*

Als een arbeidsmigrant ziek wordt, dan mag hij/zij niet uit huis gezet worden. Het is belangrijk dat uitzendbureaus zich committeren aan dat uitgangspunt.

Aanbevelingen korte termijn aan Rijksoverheid en gemeenten

2.4 *Beoogd eigenaar: JenV en BZK*

Regel in de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, een daarop gebaseerde regeling of een soortgelijke wet dat, indien een arbeidsmigrant vanwege ziekte niet in zijn woonruimte kan blijven, hij/zij een gelijkwaardig alternatief aangeboden krijgt.

2.5 *Beoogd eigenaar: BZK en gemeenten*

Maak een quickscan in overleg met keurmerken en huisvesters zelf van de beschikbaarheid van en de behoefte naar woningen, wanneer wordt uitgegaan dat per arbeidsmigrant één slaapkamer beschikbaar wordt gesteld en onderzoek hoe de eventuele extra

huisvestingsunits die nodig zijn om de anderhalve meter in de huisvestingslocaties te waarborgen, ruimtelijk mogelijk kunnen worden gemaakt. Bij nieuwe locaties kunnen de inzichten meteen worden doorgevoerd.

2.6 *Beoogd eigenaar: BZK*

Zorg ervoor dat arbeidsmigranten in de regel altijd een regulier, schriftelijk huurcontract krijgen, zodat zij daarmee ook volledige huurbescherming genieten. Dit geldt ook bij huisvesting van arbeidsmigranten in recreatiewoningen, dienstwoningen en winkelwoningen.

Richting voor structurele oplossingen

2.7 *Beoogd eigenaar: gemeenten en provincies*

Maak hoge prioriteit van het creëren van huisvesting voor arbeidsmigranten en werk hierbij zoveel mogelijk samen, bijvoorbeeld op regionaal niveau. Ontwikkel lokaal een visie voor de bouw van woningen voor arbeidsmigranten. Het kabinet heeft onlangs extra middelen beschikbaar gesteld voor huisvesting van specifieke groepen (arbeidsmigranten, asielzoekers en daklozen). Het is belangrijk op korte termijn tot een effectieve inzet van deze middelen te komen. Daartoe zal het Aanjaagteam contact opnemen met BZK.

2.8 *Beoogd eigenaar: gemeenten en provincies in overleg met inleners en uitzendbureaus*

Breng in kaart hoeveel arbeidsmigranten naar verwachting in een nieuw bedrijf of nieuw distributiecentrum zullen gaan werken en wat dit betekent voor huisvesting, vervoer, leefomgeving, zorg, enz. van de arbeidsmigranten, wanneer een gemeente een nieuw bedrijf of distributiecentrum naar de gemeente wil halen (gebruik van impact assessments). Gebruik deze informatie voor de woningontwikkeling in relatie tot de totale woningbehoefte (zowel de reguliere woningbehoefte als die voortkomend uit specifieke doelgroepen waaronder arbeidsmigranten). Het is belangrijk dat gemeenten in de gemeentelijke omgevingsvisies, bestemmingsplannen en onder de Omgevingswet meteen meenemen waar en hoe arbeidsmigranten gehuisvest kunnen worden. Verder hebben gemeenten de nodige juridische mogelijkheden om snel en flexibel tijdelijk af te wijken van het bestaande bestemmingsplan om in te spelen op de behoefte om arbeidsmigranten te huisvesten.

2.9 *Beoogd eigenaar: BZK*

In de ruimtelijke ordening bestaan de bestemmingen wonen en logies. De woonvormen voor arbeidsmigranten zijn een tussenvorm waardoor het voor gemeenten moeilijk is om specifiek beleid te maken en te handhaven. Bij een brede aanpak van de vraagstukken rondom arbeidsmigranten zou ook moeten worden gekeken naar het instrumentarium dat de ruimtelijke ordening biedt en welke verbeteringen daarin mogelijk zijn.

2.10 *Beoogd eigenaar: BZK, SZW en gemeenten*

Er bestaan twee keurmerken voor huisvesting van arbeidsmigranten, SNF en AKF, die grotendeels overlappen. Het is gewenst die keurmerken door te ontwikkelen tot één gezamenlijk keurmerk, dat goed controleerbaar en handhaafbaar is en als basisnorm kan worden gebruikt. In dat proces zouden de criteria van de keurmerken ook onder de loep moeten worden genomen en op onderdelen moeten worden aangescherpt.

3) *Vervoer*

Arbeidsmigranten reizen dagelijks van hun huisvestingslocatie naar hun werk en terug. Het is van belang het risico op besmetting tijdens dit vervoer tot een minimum te beperken.

Er is veel discussie over het begrip huishouden in het kader van arbeidsmigranten en het wonen en vervoer. Er zijn partijen die voorstellen dat als arbeidsmigranten met elkaar een huishouden vormen, ze dus ook samen vervoerd kunnen worden. Onder huishouden zouden volgens deze partijen meerdere personen die met elkaar samenwonen moeten worden begrepen. Met andere woorden, als de overheid de in één woning verblijvende arbeidsmigranten als één huishouden zou beschouwen, zouden ze ook als één groep vervoerd mogen worden zonder de RIVM-afstandsvereisten in acht te hoeven nemen.

Om deze redenering in de praktijk te kunnen toepassen en met name te kunnen handhaven, dient sprake te zijn van (1) een actuele registratie van het verblijfsadres van arbeidsmigranten, (2) een stabiele samenstelling van de groep arbeidsmigranten in één woning van een beperkte omvang

vergelijkbaar met een gezinsomvang en (3) realtime beschikbare informatie zodat de Politie bij de controle van een voertuig ter plekke kan vaststellen of sprake is van een groep personen op één verblijfsadres die ook al langer als groep daar woont.

In de praktijk is aan geen van deze drie voorwaarden op systematische wijze voldaan. Arbeidsmigranten worden vaak, zonder dat zij elkaar kennen, bij elkaar in (grote) huizen geplaatst. Bovendien zien wij dat arbeidsmigranten ook vaak worden verplaatst van de ene huisvesting naar de andere, waardoor de doorloopsnelheid van een gezamenlijk huis groot is. Bovendien ontbreekt het regelmatig aan een actuele registratie van het verblijfsadres en is er nog geen realtime informatie beschikbaar voor handhavers. Dit alles maakt het vrijwel onmogelijk om te handhaven op de regel dat huishoudens van arbeidsmigranten samen mogen reizen. Daarom adviseren wij om arbeidsmigranten die samen een woning delen niet te beschouwen als één huishouden.

Aanbeveling korte termijn aan Rijksoverheid

3.1 Beoogd eigenaar: JenV, VWS en IenW

Benadruk in de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, een daarop gebaseerde regeling of een soortgelijke wet dat arbeidsmigranten, net als iedereen in Nederland die onderling geen huishouden vormt, in de vervoersmiddelen waarin zij worden vervoerd tussen hun huisvestings- en werklocatie, 1,5 meter afstand van elkaar in acht moeten nemen dan wel oplossingen te zoeken naar analogie van OV en taxi. Laat IenW actief meedenken met het zoeken naar mogelijkheden naar analogie van OV en taxi in samenspraak met vertegenwoordigers van uitzendbureaus.

Aanbeveling korte termijn aan inleners en uitzendbureaus

3.2 Beoogd eigenaar: uitzendbureaus

Bied alternatieve oplossingen voor vervoer van meerdere personen in kleine busjes, zoals (elektrische) fietsen en grotere voertuigen zoals touringcars waarbij het mogelijk is om de afstandsvereisten in acht te nemen. Uitzendbureaus zouden ook moeten bezien hoe arbeidsmigranten dichterbij de werkplek kunnen worden gehuisvest.

Richting voor structurele oplossingen

3.3 Beoogd eigenaar: BZK en JenV en gemeenten

In de toekomst zouden arbeidsmigranten die gedurende meer dan twee weken in ongewijzigde samenstelling samen in één woning zijn gehuisvest, gezamenlijk kunnen worden vervoerd. De duur van twee weken moet dan wel blijken uit de BRP en tijdens controles door de Politie moet dat ter plekke kunnen worden vastgesteld. Er moet dus eerst aan de drie genoemde voorwaarden bij huishoudsamenstelling zijn voldaan, alvorens langs die lijn kan worden gehandeld.

4) *Werken*

Voor de korte termijn is het van het grootste belang dat arbeidsmigranten veilig kunnen werken met zo min mogelijk gevaar op besmetting door het coronavirus op de werkplek. De inleners dienen maatregelen te nemen om deze veilige werkplek te garanderen. Gegeven de verantwoordelijkheid van een uitzendbureau jegens een arbeidsmigrant, dient het uitzendbureau zich ervan te overtuigen dat de inlener voldoende maatregelen heeft genomen om te zorgen voor een gezonde en veilige werkomgeving.

Uit de gesprekken blijkt dat veel uitzendbureaus hun verantwoordelijkheid jegens de arbeidsmigranten goed invullen. Er is evenwel ook een groep uitzendbureaus die dat niet doen. Dat zijn bedrijven die zich buiten alle overleggen houden die gericht zijn op het verbeteren van de situatie, niet aangesloten zijn bij brancheorganisaties en een businessmodel hanteren waardoor maximaal wordt geconcurrereerd op arbeidsvoorwaarden, werktijden en arbeidsomstandigheden en verdienen aan de woonvoorzieningen een belangrijk onderdeel is van het businessmodel. Arbeidsmigranten die bij een dergelijk uitzendbedrijf in dienst zijn, werken vaak tegen slechte arbeids- en woonvoorwaarden en tegen een laag uurtarief. Dat is niet alleen laakbaar ten opzichte van de arbeidsmigrant, maar zorgt ook voor oneerlijke concurrentie met uitzendbureaus die wel netjes met hun medewerkers omgaan.

Aanbeveling korte termijn aan inleners en uitzendbureaus

4.1 Beoogd eigenaar: inleners

De werkplek en andere plaatsen binnen het bedrijf moeten *coronaproof* zijn. Wanneer dit niet het geval is, moet de productie-inrichting worden aangepast.

4.2 Beoogd eigenaar: inleners

Zorg voor een veilige werkplek en stel waar nodig hulpmiddelen voor veilig werk ter beschikking aan werknemers.

4.3 Beoogd eigenaar: uitzendbureaus

Gegeven de verantwoordelijkheid van uitzendbureaus jegens de uitzendkrachten dienen uitzendbureaus zich actief op te stellen richting inleners over de werkomstandigheden bij de inleners en zich ervan te overtuigen dat de uitzendkrachten veilig kunnen werken.

Aanbeveling korte termijn aan werkgevers- en werknemersorganisaties

4.4 Beoogd eigenaar: werkgevers- en werknemersorganisaties op sectorniveau

Bedrijven in alle sectoren kunnen ondersteuning gebruiken bij het nemen van coronamaatregelen. Daarnaast is het goed om de coronamaatregelen te koppelen aan de arbocatalogus zodat ze worden getoetst door de Inspectie SZW. Dat geeft enige zekerheid aan de bedrijven en voorkomt discussie met de toezichthouder. Als er nog geen arbocatalogus is voor de sector, stel deze op en neem daarin ook coronamaatregelen op. Is er wel een arbocatalogus voor de sector maar nog geen coronaprotocol, vul de arbocatalogus aan met coronamaatregelen. Is er al een arbocatalogus en een coronaprotocol, koppel het protocol aan de arbocatalogus en leg het voor aan de Inspectie SZW ter toetsing (zie: <https://www.inspectieszw.nl/onderwerpen/van-protocol-naar-arbocatalogus>).

Aanbeveling korte termijn aan Rijksoverheid

4.5 Beoogd eigenaar: Inspectie SZW

De Inspectie SZW zou in afstemming met andere inspectiediensten en GGD risico-gericht inspecties moeten uitvoeren waarbij de corona risicosectoren extra aandacht krijgen.

4.6 Beoogd eigenaar: SZW

Verplicht uitzendbureaus zich ervan te vergewissen dat de RI&E (Risico-inventarisatie en – evaluatie) van de inlener voldoet aan de RIVM-richtlijnen en dat zij zich moeten melden wanneer bij de inlener niet *coronaproof* gewerkt kan worden.

Richting voor structurele oplossingen

4.7 Beoogd eigenaar: SZW

Zoek uit of het juridisch mogelijk is de ketenaansprakelijkheid uit te breiden tot arbeidsomstandigheden, zodat inleners/opdrachtgevers en tussenpersonen/uitzendbureaus aansprakelijk zijn voor goede arbeidsomstandigheden voor de arbeidsmigrant, hetgeen zeker in relatie tot de toepassing van de RIVM-richtlijnen om het coronavirus tegen te gaan van belang is. Dit geeft de Inspectie SZW de mogelijkheid om bij geconstateerde tekortkomingen zowel richting de inlener als het uitzendbureau op te treden.

4.8 Beoogd eigenaar: SZW, JenV en FIN

Het Aanjaagteam heeft veel signalen gekregen waaruit blijkt dat behoefte bestaat aan meer regulering van uitzendbureaus. Daarbij zijn meerdere ideeën aangedragen, zoals het verplicht lid zijn van een brancheorganisatie, een vergunningplicht, kwaliteitscertificaten en keurmerken die getuigen van goed werkgeverschap. Voer maatregelen in om het moeilijker te maken met verkeerde intenties een uitzendbureau op te starten, en om malafide uitzendbureaus te stoppen. Betrek daarbij ook de mogelijkheid voor een verplichte waarborgsom voor uitzendbureaus en maatregelen om malafide bestuurders van uitzendbureaus en turboliquidaties effectiever tegen te gaan, zoals het ontwikkelen van bestuursrechtelijke maatregelen in aanvulling op strafrechtelijke.

4.9 Beoogd eigenaar: SZW en EZK in overleg met sociale partners

Ontwikkel minimumnormen om concurrentie op arbeidsvoorwaarden en woonvoorzieningen tegen te gaan. Deze aanbeveling zal nader worden uitgewerkt in toekomstige aanbevelingen van het Aanjaagteam.

5) *Zorgverzekering*

Wanneer een arbeidsmigrant in Nederland aan de slag gaat, is hij/zij verplicht om direct een goede zorgverzekering te hebben. Dit geldt in tijden van gevaar voor besmetting met het coronavirus des te meer. Wanneer de zorgverzekering door de werkgever wordt geregeld, bijvoorbeeld door het uitzendbureau, dan bestaat het gevaar dat de arbeidsmigrant bij het verliezen van haar of zijn baan tevens haar of zijn zorgverzekering verliest.

Aanbeveling korte termijn aan inleners en uitzendbureaus

5.1 Beoogd eigenaar: uitzendbureaus

Het uitzendbureau moet ervoor zorgen dat arbeidsmigranten te allen tijde zelf in het bezit zijn van het pasje en de polis van hun zorgverzekering, indien deze door het uitzendbureau wordt geregeld.

Aanbeveling korte termijn aan Rijksoverheid

5.2 Beoogd eigenaar: JenV en VWS

Creëer in de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, een daarop gebaseerde regeling of een soortgelijke wet de verplichting voor uitzendbureaus om zorgpasjes onverwijld ter beschikking te stellen aan de arbeidsmigrant bij de aanvang van de werkzaamheden, indien de zorgverzekering door het uitzendbureau wordt geregeld.

5.3 Beoogd eigenaar: JenV en VWS

Leg in de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, een daarop gebaseerde regeling of een soortgelijke wet vast dat, wanneer een arbeidsmigrant haar of zijn baan verliest, de zorgverzekering nog een bepaalde periode doorloopt op kosten van de werkgever, zodat de arbeidsmigrant de kans krijgt ander werk te vinden of terug te keren naar haar of zijn thuisland.

Richting voor structurele oplossingen

5.4 Beoogd eigenaar: VWS

Zorg dat een directe relatie ontstaat tussen de zorgverzekeraar en de arbeidsmigrant als zorgverzekerde. Laat de zorgverzekeraar de zorgpas direct aan de zorgverzekerde ter beschikking stellen waarbij de kosten, indien afgesproken in de arbeidsovereenkomst, in rekening worden gebracht bij de werkgever of vergoed worden aan de arbeidsmigrant. Ga in gesprek met zorgverzekeraars om ervoor te zorgen dat arbeidsmigranten ook na het einde van hun arbeidsovereenkomst voor een bepaalde periode nog een zorgverzekering behouden.

6) *Samenwerking toezichthouders en handhavingsinstanties*

Een groot aantal toezichthouders en handhavingsinstanties is betrokken bij het toezicht en de handhaving rond arbeidsmigranten, zoals de Inspectie SZW voor het toezicht en de handhaving op de werkvloer, de gemeenten voor het toezicht en de handhaving op huisvesting, de Belastingdienst, de SVB enz. In de huidige omstandigheden rond het coronavirus spelen nog meer toezichts- en handhavingsinstanties een rol, zoals de NVWA, de politie en boa's in de veiligheidsregio's en de ILT en ook de GGD.

Aanbevelingen korte termijn aan toezichthouders/handhavingsinstanties

6.1 Beoogd eigenaar: Veiligheidsregio's, Inspectie SZW, NVWA, ILT en GGD

Blijf als overheidspartijen zoveel mogelijk met elkaar samenwerken en betrek hierin ook nieuwe partijen, zoals de gemeentelijke handhaving. Betrek daarbij ook instanties net over de grens. Maak een regionale analyse op basis van alle beschikbare informatie van alle toezichthouders, zowel op Rijks- als op lokaal niveau. Laat de Veiligheidsregio's hierbij het voortouw nemen en de Rijksinspectiediensten zich hier actief bij aansluiten. Zorg ervoor dat de benodigde capaciteit wordt ingeregeld. Zorg voor een regionaal aanspreekpunt van de verschillende Rijksinspectiediensten voor de Veiligheidsregio's om snel contact mee te kunnen leggen. Op basis van de regionale analyse kunnen dan (gezamenlijke) inspecties worden uitgevoerd of informatie worden gedeeld zodat ook zelfstandig kan worden opgetreden. Beoordeel in welke sectoren het risico op besmetting met het coronavirus het hoogst is en welke rol het testen van medewerkers daarin kan spelen.

6.2 Beoogd eigenaar: JenV, SZW, NVWA, ILT en GGD

Toezichthouders ervaren knelpunten in de uitwisseling van gegevens. Er moet inzichtelijk worden gemaakt welke juridische belemmeringen en mogelijkheden er zijn voor een adequate uitwisseling van gegevens. Waar nodig en mogelijk moeten belemmeringen worden weggenomen. Mogelijkheden zouden beter moeten worden benut. Zorg dat gegevens tussen toezichthouders en handhavers zo snel mogelijk kunnen worden uitgewisseld.

6.3 Beoogd eigenaar: BZK, SZW en gemeenten (i.v.m. grensoverschrijdende samenwerking tussen overheidsorganisaties waarvoor BZK projecten heeft lopen)

Het is belangrijk dat de grensoverschrijdende samenwerking tussen overheidsorganisaties ten aanzien van arbeidsmigranten soepel verloopt. Hiervoor is een goede grensoverschrijdende uitwisseling van signalen en gegevens noodzakelijk. Maak ook met instanties over de grens (met name in Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen) afspraken over het uitwisselen van signalen en gegevens.

7) Informatievoorziening

Het is voor arbeidsmigranten lastig om voor hen relevante informatie over werken en wonen in Nederland te vinden. Er is weinig informatie in de taal van arbeidsmigranten beschikbaar en de informatie die er is, is niet altijd gemakkelijk te vinden. Daarnaast is het voor arbeidsmigranten moeilijk om als ze klachten hebben het juiste loket te vinden. Er is in Nederland niet één loket waar arbeidsmigranten met hun vragen en klachten terecht kunnen. Er zijn verschillende loketten die vaak gelieerd zijn aan toezichthoudende instanties, zoals het digitaal klachtenformulier van de Inspectie SZW voor klachten over bijvoorbeeld arbeidsomstandigheden of oneerlijk werken en bouw- en woningtoezicht bij gemeenten. Soms bieden gemeenten ook een eigen loket, maar veelal niet. Omdat de Corona-gerelateerde problematiek van arbeidsmigranten zich uitstrekt tot werk, vervoer, zorg en wonen, bestaat het risico dat arbeidsmigranten niet het juiste loket weten te vinden en verdwaald raken. Daarnaast constateren we een drempel tot melden, vanwege angst om werk/woonruimte te verliezen. Ook hebben we als overheid geen compleet overzicht van de vraagstukken die er spelen, en waar mogelijk nog witte vlekken zitten. Dat één centraal informatie- en meldpunt ontbreekt, wordt vooral in de huidige tijd met het gevaar voor besmetting met het coronavirus gemist.

Aanbeveling korte termijn aan Rijksoverheid

7.1 Beoogd eigenaar: SZW

Ontwikkel op basis van een probleemanalyse een centraal informatieknooppunt dat (in stappen) eventueel uitgebreid kan worden tot één centraal meldpunt, waar arbeidsmigranten liefst in hun eigen taal terecht kunnen.

7.2 Beoogd eigenaar: BZK en gemeenten

Stimuleer dat gemeenten waar arbeidsmigranten wonen en/of werken, al of niet in samenspraak met belangbehartigers, servicepunten hebben waar arbeidsmigranten met vragen terecht kunnen.

Hoe verder?

Met dit eerste advies aan het kabinet geeft het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten drie weken na de start en na overleg met een groot aantal partijen zoals vakbonden, werkgevers en toezichthouders gehoor aan de oproep om snel met eerste richtinggevende adviezen te komen. Daarbij is tevens een eerste indicatie opgenomen voor richtingen voor de meer structurele oplossingen om de positie van arbeidsmigranten in Nederland te verbeteren. Groot knelpunt daarin is de afhankelijkheid van de arbeidsmigrant van het uitzendbureau en de inlener die slecht willende partijen de kans geven daar misbruik van te maken. Het Aanjaagteam zal in zijn tweede advies aan het kabinet voorstellen doen om deze afhankelijkheid te verminderen.